

УДК 159.95-057.875

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8458/2024-2-7>

Шульга Дмитро Мирославович,
аспірант кафедри теоретичної психології,
Інститут управління, психології та безпеки,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7459-5119>

Потапов Семен Олександрович,
аспірант кафедри теоретичної психології,
Інститут управління, психології та безпеки,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8094-7924>

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ МЕДИКІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У статті розкриваються психологічно важливі якості медиків на сучасному етапі воєнного стану в Україні. Автори зауважують, що війна суттєво змінила вимоги до медичних працівників, підкреслюючи важливість таких якостей, як стресостійкість, комунікативність, адаптивність, професійні навички, етичні принципи та психологічна підготовка. Виникає потреба у нових стандартах підготовки та відбору медиків, які повинні бути готовими до роботи в екстремальних умовах та надавати якісну медичну допомогу в складних ситуаціях. Зарубіжні дослідники в цій темі вивчали важливість етичних норм, комунікативних навичок та особистісних характеристик для успішної практики в медицині. Автори фокусують увагу на тому, що професійна готовність є важливою умовою для успішної діяльності медичних фахівців, адже вона визначає їх здатність адаптуватися до різних умов і ситуацій, що можуть виникати в процесі роботи. Професійну готовність майбутнього лікаря автори розглядають як комплексне утворення в структурі особистості, що об'єднує професійно важливі якості, високий рівень загальних та фахових компетентностей, а також досягнення програмних результатів навчання, які разом формують здатність до ефективної діяльності. На основі аналізу літератури у статті виокремлено п'ять основних категорій професійно важливих якостей медиків: професійно-творчі, морально-духовні, психофізіологічні, соціально значущі та емоційно-вольові. Автори також окремо виділяють асертивність і резильєнтність як важливі складовими частинами особистісних якостей медичних працівників, оскільки вони значно впливають на їхню професійну ефективність та здатність справлятися з викликами в умовах медичної практики. Асертивність і резильєнтність взаємопов'язані, оскільки асертивні медики, здатні чітко виражати свої потреби та почуття, мають більше шансів на підтримку та розуміння з боку колег і пацієнтів, що, в свою чергу, може підвищити їхню резильєнтність. Однак, резильєнтність також може підвищувати асертивність, оскільки впевненість у своїй здатності справлятися зі стресами може заохочувати особу бути більш відкритою та активно відстоювати свої інтереси.

Ключові слова: професія, професійні якості, медики, професійна готовність, асертивність, резильєнтність.

Shulga Dmytro, Potapov Semen. PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES OF MEDICAL DOCTORS IN THE MODERN REALITIES OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

The article reveals the psychologically important qualities of medical doctors at the current stage of martial law in Ukraine. The authors note that the war has significantly changed the requirements for medical workers, emphasizing the importance of such qualities as stress resistance, communication, adaptability, professional skills, ethical principles and psychological preparation. There is a need for new standards for the training and selection of doctors who must be ready to work in extreme conditions and provide high-quality medical care in difficult

situations. Foreign researchers in this topic have studied the importance of ethical norms, communication skills and personal characteristics for successful practice in medicine. The authors focus on the fact that professional readiness is an important condition for the successful activities of medical professionals, as it determines their ability to adapt to various conditions and situations that may arise in the process of work. The authors consider the professional readiness of a future doctor as a complex formation in the structure of the personality, which combines professionally important qualities, a high level of general and professional competencies, as well as the achievement of program learning outcomes, which together form the ability to effective activity. Based on the analysis of the literature, the article identifies five main categories of professionally important qualities of doctors: professionally creative, morally and spiritually, psychophysiological, socially significant and emotionally and strongly. The authors also separately highlight assertiveness and resilience as important components of the personal qualities of medical workers, since they significantly affect their professional effectiveness and ability to cope with challenges in medical practice. Assertiveness and resilience are interrelated, as assertive physicians who are able to clearly express their needs and feelings are more likely to receive support and understanding from colleagues and patients, which in turn can increase their resilience. However, resilience can also increase assertiveness, as confidence in one's ability to cope with stress can encourage an individual to be more open and actively advocate for their interests.

Key words: profession, professional qualities, physicians, professional readiness, assertiveness, resilience.

Вступ. Професія лікаря вимагає надзвичайної відповідальності, відзначається високою суспільною значущістю та складністю професійних обов'язків. Ці аспекти обумовлюють необхідність особливих підходів до підготовки фахівців у закладах вищої медичної освіти, де, крім розвитку професійних компетентностей, також мають формуватися професійно важливі якості. Війна в Україні значно вплинула на потребу в професійно важливих якостях медиків, акцентуючи увагу на різних аспектах їхньої підготовки та поведінки. Підвищення стресостійкості детермінується збільшеним рівнем стресу. В умовах війни медики стикаються з екстремальними ситуаціями, що потребують високої стресостійкості. Вони повинні вміти працювати під тиском, приймати швидкі рішення та залишатися спокійними у критичних умовах.

Покращення комунікативних навичок у взаємодії з пацієнтами – теж важливе питання. В умовах війни медики часто працюють з людьми, які пережили травми або втрати. Здатність до емпатії, підтримки та чіткої комунікації стає ще більш важливою для забезпечення психологічного комфорту пацієнтів. Військові медики повинні ефективно взаємодіяти з іншими членами команди, що потребує високих комунікативних навичок і вміння працювати в групі. Війна може призводити до швидких змін у робочих умовах, тому медикам потрібно вміти швидко адапту-

ватися до нових ситуацій, змінювати плани та знаходити альтернативні рішення.

Робота у воєнний час потребує медиків з новими навичками, такими як надання першої допомоги в умовах бойових дій, управління масовими травмами та ведення медичної евакуації. Необхідність постійного вдосконалення знань та навичок, щоб бути готовими до нових викликів, стає критично важливою. Війна ставить медиків перед етичними питаннями, такими як прийняття рішень щодо надання допомоги в умовах обмежених ресурсів або вибір між життям і смертю. Це підвищує потребу в розвитку моральних і етичних якостей.

Психологічна стійкість стає важливою якістю для медиків, які повинні справлятися з власними емоціями та травмами, а також надавати психологічну підтримку іншим. Потреба в медичних працівниках, які можуть впоратися з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) у пацієнтів, зростає.

Війна суттєво змінила вимоги до медичних працівників, підкреслюючи важливість таких якостей, як стресостійкість, комунікативність, адаптивність, професійні навички, етичні принципи та психологічна підготовка. Це формує нові стандарти підготовки та відбору медиків, які повинні бути готовими до роботи в екстремальних умовах та надавати якісну медичну допомогу в складних ситуаціях.

Питання розвитку фахових компетентностей і досягнення навчальних результатів є достатньо врегульованим та оцінюється через єдиний державний кваліфікаційний іспит (ЄДКІ). Проте, щодо професійно важливих якостей майбутніх лікарів на даний момент немає єдиних нормативних вимог ані до визначення таких якостей, ані до методів діагностики рівня їх сформованості. Водночас, медична спільнота та стейкхолдери не мають сумнівів, що саме ці якості є важливим чинником професійної майстерності лікарів.

Вивченню ключових професійних якостей медичних фахівців присвячували свої дослідження такі науковці, як Л. Божович, А. Деркач, В. Соловійов, М. Долинська, Н. Касевич, Л. Карамушка, С. Москалець, Т. Супрун. Ці дослідники акцентували увагу на різних аспектах професійної діяльності медичних працівників, включаючи етичні, психологічні та комунікативні якості, які сприяють успішній медичній практиці. Більшість дослідників погоджуються, що саме професійні якості спеціаліста забезпечують ефективну реалізацію фахових компетентностей під час виконання лікарських обов'язків.

Зарубіжні вчені теж не залишилися осторонь цього питання. Генріх Пірет (Heinrich Pirot) – німецький психолог, який вивчав особистісні якості медичних працівників і їх вплив на взаємодію з пацієнтами; Алан Творк (Alan Tewksbury) – американський соціолог, чия робота зосереджена на професіоналізмі у медичних сферах та важливості етичних стандартів; Норберт Еліас (Norbert Elias) – німецький соціолог, який досліджував соціальні відносини в медичних професіях, звертаючи увагу на культурні та етичні аспекти; Рональд Дж. Фонк (Ronald J. Fong) – американський психіатр, який проводив дослідження у сфері підготовки медичних фахівців та особистісних якостей, необхідних для успішної практики; Елізабет Вейз (Elizabeth Weiss) – досліджувала комунікативні навички медиків і їхній вплив на якість медичної допомоги; Гаррі С. Хопкінс (Harry S. Hopkins) – фахівець у галузі медичної психології, який зосередив увагу на впливі особистісних якостей на ефективність роботи медичних працівни-

ків. Ці вчені досліджували різні аспекти професійних якостей медичних фахівців, зокрема важливість етичних норм, комунікативних навичок та особистісних характеристик для успішної практики в медицині [1].

Опираючись на актуальність цього питання у сфері медичної психології та освіти, метою нашого дослідження є характеристика професійно важливих властивостей лікарів як одного з основних складових елементів їх професійної готовності.

Матеріали та методи. Більшість педагогів і психологів підкреслюють, що для успішної професійної діяльності в майбутньому поряд із високим рівнем професійних компетентностей необхідні стійкі особистісні характеристики. Вони включають позитивне ставлення до професії, відповідні риси характеру, здібності, темперамент, мотивацію, а також стійкі професійно значущі особливості сприйняття, уваги, мислення, емоційної та вольової сфер. Саме тому наприкінці XIX століття в науковий обіг було введено поняття «готовність до професійної діяльності». На затребуваність цього поняття для підготовки майбутніх лікарів вказує проблема адаптації інтернів до професійної діяльності, яку відзначають як випускники, так і стейкхолдери. В окремих випадках це призводить до дезадаптації, що унеможливорює ефективну роботу молодих фахівців.

Результати. Готовність до професійної діяльності є ключовим аспектом у підготовці медичних працівників і відіграє важливу роль у їхній кар'єрі з кількох причин. Вона включає розвиток необхідних клінічних і технічних навичок, які потрібні для виконання обов'язків медичного працівника. Це дозволяє лікарям і медсестрам ефективно надавати допомогу пацієнтам.

Також готовність до роботи пов'язана з психологічною стійкістю. Медики часто стикаються зі стресовими ситуаціями, і здатність справлятися з емоційним навантаженням є критично важливою для їхнього благополуччя та професійної ефективності.

Готовність до професійної діяльності включає розуміння етичних норм і принципів медичної практики. Це важливо для забезпечення високої якості медичних послуг і під-

тримання довіри між лікарем і пацієнтом. Готовність передбачає також розвиток навичок спілкування, що є важливими для ефективної взаємодії з пацієнтами, їхніми родинами та колегами. Це допомагає покращити процес лікування і забезпечити емоційну підтримку.

У медицині часто виникають непередбачувані ситуації, і готовність до професійної діяльності включає в себе здатність швидко адаптуватися до змінних умов, освоювати нові технології та підходи до лікування. Готовність до професійної діяльності також означає відкритість до постійного навчання та професійного розвитку. Медичні знання постійно оновлюються, і готовність до навчання є важливою для підтримання високих стандартів у практиці. Готовність до роботи також пов'язана з усвідомленням соціальної відповідальності медичних працівників, оскільки їхня діяльність безпосередньо впливає на здоров'я і життя людей.

Загалом, готовність до професійної діяльності є важливою складовою для успішної кар'єри медичних працівників, яка впливає на якість надання медичних послуг, взаємини з пацієнтами та колегами, а також на загальне професійне задоволення [2].

Дослідження поняття професійної готовності в Україні проводили Н. Левків, яка акцентує увагу на професійній підготовці медичних працівників; О. Гладун розглядає готовність як важливу складову професійної діяльності; А. Ковальчук аналізує професійну готовність в контексті медичної освіти; Л. Костенко вивчає вплив морально-етичних аспектів на професійну готовність медичних фахівців. Ці дослідники розкривають різні аспекти та критерії, що визначають професійну готовність медичних працівників в Україні.

Л. Подоляк і В. Юрченко вважають професійну готовність медичних фахівців ключовим аспектом їхньої підготовки, що включає не лише знання та навички, але й психологічні, емоційні та моральні якості, які забезпечують успішне виконання професійних обов'язків [3].

Так, зокрема Л. Подоляк підкреслює, що професійна готовність охоплює здатність лікаря адаптуватися до змінних умов роботи,

що особливо важливо в умовах сучасної медичної практики. Він акцентує увагу на необхідності формування у студентів медичних закладів особистісних якостей, таких як відповідальність, стресостійкість і комунікативні навички. В. Юрченко зазначає, що професійна готовність є комплексною характеристикою, що визначає не лише теоретичні знання, а й практичні навички, які лікар повинен мати для ефективної роботи з пацієнтами. Він підкреслює важливість емоційного інтелекту та професійної етики, які є невід'ємними складовими готовності до професійної діяльності. Ці підходи допомагають створити основу для формування кваліфікованих і співчутливих медичних працівників, здатних до адекватної реакції на виклики, що постають у їхній практиці [3].

С. Максименко визначає професійну готовність як інтегративну характеристику особистості, яка включає в себе систему знань, умінь, навичок, особистісних якостей та ставлення до обраної професії. Професійна готовність, за його словами, складається з декількох компонентів: знання – теоретичні знання, які необхідні для виконання професійних обов'язків; уміння – практичні навички, які дозволяють реалізувати знання в конкретних ситуаціях; навички – автоматизовані дії, які формуються в процесі навчання та практичної діяльності; особистісні якості – такі, як комунікативність, відповідальність, стресостійкість та інші, що сприяють ефективному виконанню професійних завдань; ставлення до професії – усвідомлення важливості і цінності професійної діяльності, що впливає на мотивацію та бажання працювати в обраній сфері [4].

Таким чином, професійна готовність є важливою умовою для успішної діяльності медичних фахівців, адже вона визначає їх здатність адаптуватися до різних умов і ситуацій, що можуть виникати в процесі роботи.

О. Комар у своїх дослідженнях професійної готовності акцентує увагу на важливості цієї якості для успішної діяльності фахівців, особливо в умовах змінюваного середовища. Він вважає, що професійна готовність включає в себе не лише теоретичні знання,

а й практичні навички, вміння адаптуватися до нових умов, а також готовність до постійного навчання і самовдосконалення. Вона визначає професійну готовність як інтегративну характеристику особистості, що включає мотиваційний, когнітивний та емоційний аспекти. Він підкреслює важливість формування позитивного ставлення до професії, розвитку особистісних якостей, таких як стійкість, відповідальність і комунікативність, які необхідні для ефективного виконання професійних обов'язків [5].

Також О. Комар зазначає, що професійна готовність медичних працівників є особливо важливою у контексті швидких технологічних змін та викликів, з якими стикається сучасна медицина [5].

Найдоцільніше розглядати професійну готовність майбутнього медичного фахівця як інтегроване утворення в структурі особистості, що включає погляди, переконання, почуття, ставлення, емоційні та вольові якості, навички, знання та установки. Вона забезпечує здатність ефективно виконувати професійні обов'язки, використовувати знання, досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль і адаптуватися до несподіваних обставин [6]. Незважаючи на різноманітні підходи до поняття, усі дослідники погоджуються, що професійна готовність є обов'язковою умовою для успішної діяльності.

Таким чином, професійну готовність майбутнього лікаря можна розглядати як комплексне утворення в структурі особистості, що об'єднує професійно важливі якості, високий рівень загальних та фахових компетентностей, а також досягнення програмних результатів навчання, які разом формують здатність до ефективної діяльності. Кожен компонент має значення, але найбільша ефективність у підготовці лікаря досягається за умови гармонійного розвитку усіх складових та взаємозв'язку між ними.

Оцінювання рівня сформованості професійно важливих якостей, як складника професійної готовності, є набагато складнішим завданням, оскільки наразі не існує універсального підходу чи методики для цього.

Науковець О. Корж зазначає, що в науці досі немає усталеного підходу до визначення професійних якостей. Аналіз літератури демонструє використання таких понять, як «професійно значущі якості», «професійно важливі якості», «професійно значущі особистісні якості», «професійно значущі якості особистості». Однак усі дослідники одноставно вважають, що ці якості є основою професійної майстерності, а їхнє виявлення та цілеспрямований розвиток є необхідними на всіх етапах професійного становлення [6].

Ми схилиємося до використання поняття «професійно важливі якості», під яким розуміємо адаптовані до конкретної професійної діяльності риси особистості, що формуються на основі біопсихічних властивостей під впливом зовнішніх чинників та власної активності. Ця категорія найповніше відображає внутрішні психологічні риси майбутнього лікаря, які відповідають вимогам професійної діяльності у різних аспектах особистості: когнітивному, мотиваційному, емоційно-вольовому, психомоторному.

Л. Кайдалова, вивчаючи компетентність майбутніх медиків, спирається на класифікацію А. Шелтона, в якій виділяють п'ять основних груп професійних якостей. Ці групи включають: професійні знання – це основа для формування компетентності медичного працівника, що включає в себе теоретичні знання з медицини, анатомії, фізіології, фармакології та інших дисциплін; професійні навички – це практичні вміння, які медик набуває під час навчання та практики, зокрема, проведення процедур, діагностика, лікування пацієнтів; соціально-комунікативні якості – це вміння взаємодіяти з пацієнтами, їх родичами та колегами, що включає в себе навички спілкування, емпатії та команди; морально-етичні якості – це важливі для медичної практики цінності, такі як повага до пацієнта, чесність, порядність, що допомагають у формуванні довіри; креативність та критичне мислення – ці якості дозволяють медикам адаптуватися до нових ситуацій, знаходити інноваційні рішення в складних випадках. Ця класифікація підкреслює важливість комплексного під-

ходу до підготовки майбутніх медичних працівників, враховуючи як їх професійні, так і особистісні якості [7].

Х. Мазепа пропонує свою класифікацію професійних якостей медичних спеціалістів, яка може відрізнитися від інших підходів. Вона акцентує увагу на специфічних рисах, необхідних для ефективного виконання медичних обов'язків. Мазепа підкреслює важливість не тільки професійних знань та навичок, а й особистісних якостей, таких як емоційна стабільність – здатність справлятися з емоційним навантаженням, яке виникає в процесі роботи; комунікативні навички – уміння спілкуватися з пацієнтами та колегами, що є важливим для успішної взаємодії; співчуття та емпатія – здатність розуміти почуття та потреби пацієнтів; вміння приймати рішення – критичне мислення, необхідне для оперативного реагування у складних ситуаціях; відповідальність – усвідомлення важливості своєї ролі в системі охорони здоров'я. Ця класифікація підкреслює, що ефективність медичної практики залежить не тільки від знань, але й від особистісних рис, які впливають на якість медичного обслуговування [8].

Тревор Д. Гіббс акцентує, що суспільство очікує від лікаря таких якостей, як новаторство, креативність, адаптивність, здатність до поширення знань, відповідальність і впевненість [9].

На основі аналізу літератури виділяються п'ять основних категорій професійно важливих якостей медиків: професійно-творчі, морально-духовні, психофізіологічні, соціально значущі та емоційно-вольові [11].

Такі професійно-творчі якості важливі для забезпечення конкурентоздатності майбутнього лікаря протягом усієї професійної діяльності. Сучасна медицина швидко розвивається завдяки високим технологіям, і процес впровадження інновацій у практику постійно прискорюється. Поняття «інновації» та «сучасні технології» зараз обговорюються на кожній лекції, конференції та в наукових статтях з медичної тематики.

Серед професійно-творчих якостей майбутнього лікаря важливими є готовність

до постійного підвищення кваліфікації, здатність самостійно опановувати знання та володіння методами професійного навчання.

Ще одна важлива професійно-творча якість майбутнього медика – здатність до проведення наукових досліджень. Не всі лікарі займаються наукою, але успішні фахівці з позитивним досвідом лікування часто зацікавлені в оформленні своїх досягнень у вигляді статей або дисертацій, зокрема для виступів на конференціях та конгресах. Важливо розвивати такі навички ще під час навчання, залучаючи студентів до роботи в наукових гуртках та студентських науководослідних товариствах [11].

Ю. Карпенко зазначає, що цей процес має відбуватися у три етапи: спонукально-підготовчий, змістово-процесуальний та аналітико-результативний [2]. З перших курсів студенти мають розуміти, що всі медичні дослідження повинні проводитися відповідно до етичних принципів, оскільки результати будуть впливати на здоров'я пацієнтів і використовуватися іншими лікарями. Дослідник зобов'язаний дотримуватися правил професійної доброчесності, не допускати фальсифікації даних і нести відповідальність за достовірність наукових результатів.

З усіх перелічених професійно-творчих якостей найбільше значення для формування інших мають такі якості, як професійні установки, інтерес до професійної діяльності, відсутність антиінноваційного бар'єру, прагнення до професійного зростання. Їхню сформованість можна оцінювати через самооцінку, педагогічне спостереження та бесіди. Самооцінювання й бесіди зі студентами дозволяють виявити рівень розвиненості таких якостей, як професійні установки, інтереси, бажання до професійного розвитку й об'єктивного оцінювання власної діяльності.

Особливо важливою є також розвиненість морально-духовних якостей медичного фахівця. Сучасні професійні знання та медичні технології не завжди можуть бути ефективними без високого рівня моральних якостей. Поєднання морально-духовних якостей із професійними компетентностями

є основою високої професійної готовності майбутнього лікаря. На думку Н. Касевич, морально-етичні принципи та деонтологічні аспекти діяльності медиків створюють сприятливі умови для ефективного лікування пацієнтів. Неможливо стати гарним медиком без поваги до своєї професії та до хворих [9].

Серед основних морально-духовних якостей, які повинні бути розвинені у майбутнього лікаря, – чуйність, милосердя, емпатія, почуття обов'язку, бажання допомагати, доброзичливість, гуманізм, чесність, порядність, щирість, делікатність, справедливість, вихованість, толерантність, принциповість, орієнтація на позитивні життєві ідеали, демократичність та висока загальна культура.

Асертивність і резильєнтність також є важливими складовими частинами особистісних якостей медичних працівників, оскільки вони значно впливають на їхню професійну ефективність та здатність справлятися з викликами в умовах медичної практики.

Асертивна особистість виражає свої думки, почуття і потреби чітко та впевнено, не порушуючи прав інших. У медичній сфері асертивність важлива з кількох причин зокрема, в комунікації з пацієнтами. Асертивні медики здатні відкрито спілкуватися з пацієнтами, що допомагає створити довірливу атмосферу, покращити взаєморозуміння та забезпечити більш ефективне лікування [10].

Також при взаємодії з колегами. Асертивність допомагає в колективній роботі, сприяє обміну ідеями та конструктивній критиці, що підвищує загальну ефективність команди. Асертивність дозволяє медикам відстоювати свої професійні інтереси та права, що може бути особливо важливим у стресових ситуаціях.

А резильєнтність – це здатність особи адаптуватися до стресу і відновлюватися після труднощів. У медичній практиці резильєнтність теж має величезне значення.

Резильєнтні медики можуть ефективніше справлятися з емоційним навантаженням, викликаним важкими випадками, що допомагає знизити ризик вигорання. Резильєнтність дозволяє медикам швидко адаптуватися до змін у середовищі, вимогах пацієнтів і нових технологій. Резильєнтність також сприяє підтримці загального психічного здоров'я, що є критично важливим для збереження професійної продуктивності.

Асертивність і резильєнтність взаємопов'язані, оскільки асертивні медики, здатні чітко виражати свої потреби та почуття, мають більше шансів на підтримку та розуміння з боку колег і пацієнтів, що, в свою чергу, може підвищити їхню резильєнтність. Однак, резильєнтність також може підвищувати асертивність, оскільки впевненість у своїй здатності справлятися зі стресами може заохочувати особу бути більш відкритою та активно відстоювати свої інтереси.

Висновки. Таким чином, асертивність і резильєнтність формують важливі елементи особистісних якостей медичних працівників, впливаючи на їхнє професійне становлення і ефективність в роботі.

Варто зазначити, що між теоретичним розумінням певної якості та її реальним проявом у практичній роботі лікаря можуть існувати відмінності. Рівень усвідомлення якості відображає сукупність знань, переконань, уявлень про її значущість для професійної діяльності медика, а також готовність до її прояву в майбутній практиці. Цей рівень визначається шляхом тестувань, анкетувань і співбесід. Однак це не гарантує, що усвідомлення якості автоматично переросте в реальну поведінкову форму.

Перспективами нашого дослідження є вивчення асертивності та резильєнтності в структурі професійно важливих якостей медиків.

Список використаних джерел:

1. Борисюк А.С. Психологічні особливості формування професійних якостей мабутнього медичного психолога. Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07. Прикарпат. ун-т ім. В.Стефаника. Івано-Франківськ, 2004. 20 с.
2. Карпенко Ю.П. Компоненти готовності студентів закладів вищої медичної освіти до науково-дослідної діяльності. *Вісник КНЛУ. Серія: педагогіка та психологія*, 2019. Вип. 30. С. 43–51.

3. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологічна підготовка майбутнього викладача як передумова гуманізації і демократизації вищої освіти. *Освіта і управління*. 2006. Вип. 3–4. С. 99–107.
4. Максименко С.Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури : навч. посіб. для вищої школи . Київ : Наукова думка. 1998.
5. Комар О.А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології (автореф. дис. доктора пед. наук). Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, Україна. 2011.
6. Корж О.Ю. Теоретичні засади формування професійно значущих якостей майбутніх лікарів. *Людознавчі студії. Серія: Педагогіка*. 2015. Вип. 1 (33). С. 68–75.
7. Лимар Л.Є., Каршунова А.С. Професійні компетенції та особистісні якості медичних сестер. *Медсестринство*. 2020. № 4. С. 27–29.
8. Мазепа Х.П. Особливості професійно-педагогічної підготовки медичних працівників. *Вісник Львівського університету. Серія: Педагогіка*. 2009. Вип. 25. С. 191–196.
9. Снісар О. Вплив сформованості професійно важливих якостей на фахову підготовку майбутніх лікарів: кол. монографія, 2022. С.161–194.
10. Шевченко О.М., Владимірова В.І. Професійно важливі якості студентів-медиків із різною самооцінкою. *Психологія і особистість*. 2020. № 2 (18). С. 166–177.

References:

1. Borysiuk, A.S. (2004). Psykholohichni osoblyvosti formuvannya profesiinykh yakostei mabutnoho medychnoho psykholoha [Psychological features of the formation of professional qualities of a future medical psychologist]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Prykarp. un-t im. V. Stefanyka. Ivano-Frankivsk. 20 s. [in Ukrainian].
2. Karpenko, Yu.P. (2019). Komponenty hotovnosti studentiv zakladiv vyshchoi medychnoi osvity do naukovo-doslidnoi diialnosti [Components of readiness of students of higher medical education institutions for scientific and research activities]. *Visnyk KNLU. Serii: pedahohika ta psykholohiia*, 30, 43–51 [in Ukrainian].
3. Podoliak, L.H., & Yurchenko, V.I. (2006). Psykholohichna pidhotovka maibutnoho vykladacha yak peredumova humanizatsii i demokratyzatsii vyshchoi osvity [Psychological preparation of a future teacher as a prerequisite for the humanization and democratization of higher education]. *Osvita i upravlinnia*, 3–4, 99–107 [in Ukrainian].
4. Maksymenko, S.D. (1998). *Psykholohiia v sotsialnii ta pedahohichnii praktytsi: metodolohiia, metody, prohramy, protsedury : navch. posib. dlia vyshchoi shkoly*. [Psychology in social and pedagogical practice: methodology, methods, programs, procedures: teaching aids for higher education]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
5. Komar, O.A. (2011). Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatk-ovoi shkoly do zastosuvannya interaktyvnoi tekhnolohii [Theoretical and methodological principles of training future primary school teachers to use interactive technology]. *Extended abstract of Doctor's thesis* Cherkaskyi natsionalnyi universytet imeni Bohdana Khmelnytskoho. Cherkasy, Ukraina [in Ukrainian].
6. Korzh, O.Iu. (2015). Teoretychni zasady formuvannya profesiino znachushchykh yakostei maibutnikh likariv [Theoretical foundations of the formation of professionally significant qualities of future doctors]. *Liudynoznavchi studii. Serii: Pedahohika*, 1 (33), 68–75 [in Ukrainian].
7. Lymar, L.Ie., & Karshunova, A.S. (2020). Profesiini kompetentsii ta osobystisni yakosti medychnykh sester [Professional competencies and personal qualities of nurses]. *Medsestrynstvo*, 4, 27–29 [in Ukrainian].
8. Mazepa, Kh.P. (2009). Osoblyvosti profesiino-pedahohichnoi pidhotovky medychnykh pratsivnykiv [Features of professional and pedagogical training of medical workers]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Pedahohika*, 25, 191–196 [in Ukrainian].
9. Snisar, O. (2022). *Vplyv sformovanosti profesiino vazhlyvykh yakostei na fakhovu pidhotovku maibutnikh likariv: kol.monohrafiia* [The influence of the formation of professionally important qualities on the professional training of future doctors: collective monograph]. pp. 161–194 [in Ukrainian].
10. Shevchenko, O.M., & Vladymyrova, V.I. (2020). Profesiino vazhlyvi yakosti studentiv-medykiv iz riznoiu samoostinskoiu [Professionally important qualities of medical students with different self-esteem]. *Psykholohiia i osobystist*, 2 (18), 166–177 [in Ukrainian].